

POSTANOWIENIE

23 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marcin Krajewski

na posiedzeniu niejawnym 23 stycznia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa J.I. i M.I.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 8 kwietnia 2022 r., VI ACa 341/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz J.I. i M.I. po
1367 złotych zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 18 lutego 2021 r. ustalił nieistnienie między powodami a pozwanym stosunków prawnych wynikających z dwóch umów kredytu oraz zasądził od pozwanego na rzecz powodów po 88 774,10 zł z odsetkami tytułem zwrotu nienależnie pobranych rat, a także po 1360,97 zł z odsetkami tytułem zwrotu nienależnie pobranej prowizji.

Wyrokiem z 8 kwietnia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji w odniesieniu do dat początkowych naliczania odsetek za opóźnienie, a w pozostałej części oddalił apelację pozwanego.

Pozwany wniosk o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Wskazując na istnienie zagadnienia prawnego, skarżący formułuje kilka pytań. Cztery z pięciu przedstawionych pytań dotyczą możliwości zastępowania postanowień abuzywnych przepisami dyspozytywnymi. Piąte pytanie odnosi się do zakresu obowiązku poinformowania konsumenta przez sąd o konsekwencjach prawnych wynikających ze stwierdzenia nieważności umowy kredytu.

Zdaniem skarżącego wykładni wymaga art. 385¹ § 1 i 2 k.c. Według niego w orzecznictwie Sądu Najwyższego występuje rozbieżność dotycząca stwierdzania abuzywności postanowień dotyczących indeksacji kredytu, a Sąd Najwyższy powinien wskazać, czy abuzywna jest tylko klauzula kursowa, określająca sposób ustalenia wartości franka szwajcarskiego, czy za abuzywną należy uznać także klauzulę ryzyka walutowego, uzależniającą wysokość zobowiązań z umowy kredytu od zmiennej wartości waluty obcej.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wnieśli m.in. o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym oraz opłat skarbowych od udzielonych pełnomocnictw.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, którego celem jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa, usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych.

Ograniczenie przesłanek do czterech ma zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane te funkcje, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. może być wyłącznie problem o charakterze prawnym, a nie faktycznym lub wynikającym ze stwierdzonych przez skarżącego uchybień sądu. Jego rozstrzygnięcie powinno stwarzać realne i poważne trudności, mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, na tle której zostało sformułowane, a także innych potencjalnych lub rzeczywiście toczących się spraw. Skarżący powinien w tym przypadku przedstawić pogłębioną argumentację. Zagadnienie prawne nie może odnosić się do subiektywnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego (zob. np. postanowienia SN z 16 maja 2018 r., II CSK 15/18; z 24 kwietnia 2018 r., IV CSK 552/17; z 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17; z 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17). Powinno ono zostać sformułowane na tle dokonanych przez sąd ustaleń faktycznych, a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny, tak aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się wyłącznie do samej subsumpcji stanu faktycznego i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN z 31 października 2023 r., I CSK 4205/22, i z 16 listopada 2023 r., I CSK 3355/23).

Odnosząc się do formułowanych przez skarżącego zagadnień prawnych, należy podkreślić, że Sąd Najwyższy zajmował już wielokrotnie stanowisko w kwestii możliwości stosowania przepisów prawa o charakterze dyspozytywnym w celu zastąpienia wyeliminowanych z umowy postanowień abuzywnych. Ze zdecydowanie dominującego orzecznictwa Sądu Najwyższego odnoszącego się do postanowień niedozwolonych stosowanych w umowach kredytu denominowanego i indeksowanego wynika, że luki powstającej w umowie po uznaniu klauzul przeliczeniowych za abuzywne w stanie faktycznym sprawy nie da się wypełnić ani przez odwołanie do uzupełniającej wykładni oświadczeń woli, ani przez odwołanie do art. 358 k.c. czy do art. 41 Prawa wekslowego (zob. wyroki SN: z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 48; z 28 września 2022 r., II CSKP 412/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 54; z 31 stycznia

2023 r., II CSKP 1200/22; z 7 lutego 2023 r., II CSKP 1334/22; z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22; z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1016/22; z 27 kwietnia 2023 r., II CSKP 1027/22; z 14 czerwca 2023 r., II CSKP 254/22; z 29 września 2023 r., III CSK 190/23). Podobnie Sąd Najwyższy wypowiedział się już w przedmiocie obowiązku poinformowania przez sąd o konsekwencjach abuzywności klauzuli, a także roli wyrażenia woli przez konsumenta odnośnie do utrzymania umowy kredytu w mocy (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występowanie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, a także podania, na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą zaś do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa (zob. postanowienie SN z 18 sierpnia 2023 r., I CSK 4445/22). Konieczne jest także wskazanie orzeczeń ujawniających rozbieżności, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżności wynikają z odmiennej wykładni przepisów (zob. postanowienia SN z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, z 30 listopada 2023 r., I CSK 291/23).

Skarżący nie sprecyzował w sposób wystarczający, z czego wynika potrzeba wykładni wskazanych w skardze przepisów i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. W orzecznictwie Sądu Najwyższego rozstrzygnięto już, iż między klauzulami ryzyka walutowego i spreadu walutowego w praktyce występuje ścisłe powiązanie, w związku z czym w typowej sytuacji nie mogą one funkcjonować oddzielnie (zob. wyrok SN z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, i postanowienia SN z 29 września 2023 r., I CSK 6848/22, oraz z 5 października 2023 r., I CSK 355/23).

Sąd Najwyższy nie dostrzega również w niniejszej sprawie nieważności postępowania, która to przesłanka powinna być uwzględniana z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). W szczególności, wbrew stanowisku skarżącego wyrażonemu w złożonych pismach procesowych, nie ma podstaw do uznania, że nieważnością skutkowało rozpoznanie sprawy przez Sąd Apelacyjny w składzie jednoosobowym. Nie można bowiem uznawać, że stan sprzeczności składu sądu z przepisami prawa występuje, gdy ów skład był wprost wyznaczany przez odpowiedni, obowiązujący przepis, tj. art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa covidowa”). Przepis ten nie został derogowany w wyniku zakwestionowania przez uprawniony organ jego zgodności z przepisami wyższego rzędu. Sąd orzekający w niniejszej sprawie był więc związany normą procesową i ustrojową, która – w związku z istnieniem stanu zagrożenia epidemiologicznego w czasie rozpoznawania sprawy – wyznaczała skład jednoosobowy dla sądów drugiej instancji.

Na tle art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono już, że kolegalność składu orzekającego, będąca ugruntowaną zasadą w postępowaniach odwoławczych, zapewnia wyższy standard kontroli odwoławczej, pozwala bowiem na kształtowanie się decyzji w drodze dyskursu i ścierania stanowisk, umacnia bezstronność, niezależność i niezawisłość orzekania oraz zwiększa legitymację rozstrzygnięcia sądu w odbiorze społecznym, a tym samym jest pożądana z punktu widzenia właściwej ochrony praw stron i uczestników postępowania. Nie oznacza to jednak jeszcze, że odstępstwo od zasady kolegalności jest równoznaczne z naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji (zob. postanowienia SN: z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22; z 15 marca 2023 r., I CSK 4340/22; z 11 lipca 2023 r., I CSK 4959/22, i z 28 lipca 2023 r., I CSK 4249/22).

Sądowi Najwyższemu znane jest stanowisko wyrażone w uchwale składu siedmiu sędziów Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r. (zasada prawna), III PZP 6/22 (OSNP 2023, nr 10, poz. 104), w

której uznano, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Niezależnie od wątpliwości związanych z tą uchwałą (zob. np. uzasadnienie postanowienie SN z 15 marca 2023 r., I CSK 4340/22) należy wskazać, że Sąd Najwyższy w powiększonym składzie zastrzegł, iż przyjęta wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia, wyjaśniając, że brak tego ograniczenia byłby niepożądany ze społecznego punktu widzenia i prowadziłby do nadwyrężenia powagi władzy sądowniczej oraz wizerunku sądownictwa. Oznacza to, że wydanie orzeczenia przez sąd drugiej instancji w składzie ukształtowanym na podstawie art. 15zzs1 ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej do 26 kwietnia 2023 r. włącznie nie może stanowić samoistnej podstawy stwierdzenia nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 4 k.p.c.

Z tych przyczyn należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 3 i 4 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, przy czym jako element kosztów uwzględniono również uiszczone opłaty skarbowe od pełnomocnictw. Suma zwrotu została rozdzielona na powodów w częściach równych (zob. uchwałę SN z 16 listopada 2023 r., III CZP 54/23).

(r.g.)

[ms]

